

יצאתי מהכפר הזה וחזרתי שוב לעיר בוריסלאב.. אני חוזרת לעיר ויש פוגרום. אין מה לעשות. לא נכנסתי, הגעתי לפרברי בוריסלאב ומישהו ראה אותי מרחוק ואמר לי: אידה, לאן את הולכת? אין לך לאן לחזור, מחסלים את הגיטו, תחזרי איפה שהיית. הם חשבו שהייתי במקום שהחביאו אותי. לא חזרתי לגיטו. לא יכולתי להכנס, לא ראיתי אף אחד. חזרתי והתחלתי לשוטט בין הכפרים. התחלתי ללכת לכיוון אחד ושוב הגעתי לסוף העיר. אני זוכרת שהיה לי כסף, הלכתי לקנות לי משהו לאכול. נכנסתי לחנות והגוי הזה אמר לי: יהודיה, תאכלי מהר! ממילא מחר תמותי. קניתי שם שני תפוחים ולחם. תפוחים אני זוכרת שקניתי, והלכתי. הלכתי ופתאום איזה גוי עוצר עם עגלה. הוא אומר לי: בואי הנה ילדה! אני אומרת לו: מה אתה רוצה? הוא אומר: אני מכיר אותך, אני מכיר את אמא שלך, אני רוצה שתלכי לבית שלי, אני עכשיו נוסע לרכבת להביא עצים, ואת תלכי לבית שלי, אני אגיד לך לאן. ואני שומעת ואני לא מכירה אותו, הוא מכיר אותי. או שהוא סתם אמר כשראה ילדה לבדה. אני הולכת והולכת והולכת ומאבדת את הדרך וכבר לא זוכרת לאן הוא אמר.

ש. הלכת לעשות מה שהוא אמר לך?

ת. כן, בכיוון שלו, בכיוון דרוכוביץ', מזרחה. אני לא זכרתי מה הוא אמר, מי האשה שלו, מי הוא.

ש. הוא אמר לך לבוא לבית שלו כדי שהוא יעזור לך?

ת. כן, שהוא רוצה לעזור לי. שכחתי איך קוראים לו, או שבכלל לא ידעתי איך קוראים לו, אולי בכלל לא שאלתי. לא היה לי לאן ללכת. הלכתי והלכתי והלכתי... עד שנעשה חושך ואני הולכת וכאילו נכנסת לקצה של יער. אני אומרת לעצמי: טוב, שוב יער, אני אלך באמת ליער, כנראה שביער אמצא משהו, אולי אמצא ביתן של המכשפה. התחלתי

לדמיין לעצמי שאני נכנסת ליער ורואה שמה בתים ואני אומרת לעצמי:  
הנה הנזל וגרטל. סיפור מפחיד. אני מתחילה לדמיין.  
אני פותחת את הדלת ורואה אשה מאד נחמדה ומאד יפה, וגבר מאד  
נחמד, משהו לא מהעולם הזה. אני חושבת לעצמי אם אני חולמת או לא.  
הנזל וגרטל. אני ניגשת והיא נראית לי גברת יפה ומטופחת, לא  
כפרית. הם היו מהשלאכטה הפולנים שהוא היה הורג צבאים וכל מיני.  
זה היה בית של עשירים, עם ראשי צבאים על הקירות ורובים. היא  
מסתכלת עלי ושואלת: ילדה, מה את עושה פה? אני אומרת: אני בביתן  
של הנזל וגרטל. נכון שיש לך שני ילדים חמודים? היא אומרת: יש לי  
ילדים מאד חמודים. איך את מדברת פולנית או אוקראינית? אני  
אומרת: אני מדברת גם פולנית וגם אוקראינית, מה שנעים לך. היא  
אומרת לי: אם את מדברת פולנית אז אני אקח אותך, את תהיי אצלי  
פה, תשחקי עם הילדים ותהיי אומנת. ואני רואה ילד וילדה מאד  
חמודים. אני מתיישבת לשחק אתם. היא מביאה לי אוכל. אני לא  
יודעת, אנשים באים והולכים, כל מיני שעבדו אצלו. הוא היה עשיר,  
בעל נכסים. אני מתיישבת ואני מתחילה לשחק אתם במעגל ושרה אתם  
ומתחילה לספר להם על 'הנזל וגרטל' כי זה כל הזמן אצלי בראש. ככה  
זה נשאר לי בראש, הסיפור, כאילו שזה היה הארמון המכושף. ככה זה  
היה נראה בעיניי שלי, ארמון מכושף, כי זה לא יאומן. שיחקתי אתם  
והיא נתנה לי פינה וישנתי שם. הייתי כאילו אומנת שלהם. היא שאלה  
איך קוראים לי ואמרתי אירקה. מיד היה לי שם, היו לי גם ניירות.  
שמעתי אותה אומרת לבעלה ככה: פה לא יהיה לה בטוח, נעביר אותה  
לסבתא, היא גרה רחוק ושמה היא תחיה יותר בשקט.  
כעבור שבוע או משהו העבירו אותי לסבתא.

ש. הם גרו ביער?

ת. כן.

ש. היו שם עוד בתים?

ת. לא ראיתי שם עוד בתים. רק ראיתי פועלים שעבדו ביער, אני לא

יודעת מה הוא היה בדיוק. הם אמרו שהם מאד צריכים אומנת, אבל...

ש. הם שאלו אותך קצת? בכל זאת כשמקבלים אומנת...

ת. הם אמרו שנעביר את הילדה הזאת לסבתא, כי פה יהיה לה מסוכן. הם

הבינו מי אני. הם לקחו אותי על עגלה והעבירו אותי לסבתא. זה היה

קרוב לדרוכוביץ' (Drahovec). הגעתי לסבתא הזאת בדיוק בכריסמס.

פה יש סיפור שלא כל כך ידעתי איך להתנהג, ושיחקתי את השיקצה. זה

לא היה כל כך פשוט. גם כן לא כל כך ידעתי לעבוד. ילדה יהודיה

מפונקת לא בדיוק יודעת איך הגויים שוטפים רצפה. אבל הם היו

זקנים והיא רצתה עזרה. היא ידעה שזה לא יכול להיות אחרת, שאני

יהודיה. כל הדיבורים שלי וכל זה, זה כלום. אבל היא לא היתה כל

כך משוכנעת אם אני יהודיה או לא. בערב הראשון, זה היה בדיוק ליל

כל הקדושים. הזקן הזה קצת השתכר.

ש. כלומר, זה דצמבר?

ת. כן. הזקן השתכר והתחיל להושיט ידים ואני נורא נבהלתי והתחלתי

לצעוק. מכיון שהתחלתי לצעוק נכנסה הזקנה והתחילה לצעוק עלי: את

זונה שכמותך! מה את חושבת, את רוצה לאנוס את בעלי? הווא היה בן

שבעים, אולי בן שמונים. אני הייתי בת ארבע עשרה. הייתי ככה,

ילדה. היא הצילה אותי מהידים שלו. היא אומרת: אני עוד אתנקם

בך.

כעבור כמה ימים קרובה שלה היתה צריכה להתגייס לצבא הגרמני

לעבודות ואז שלחו אותי במקומה. זו היתה הנכדה שלה כנראה. הם

לקחו את הצעירות הגויות לעבודות כפיה בגרמניה. לא למוות אלא

לעבודות. היא שלחה אותי במקומה. זה היה כבר בסוף.

עוד לפני זה. מכיון שנכנסתי לשם, והזקנה לא היתה כל כך משוכנעת במאה אחוז שאני יהודיה, אז היא רצתה להוודע על בטוח. אני לא יודעת אם היא היתה מחזיקה אותי או לא, אבל להיות בטוחה. למחרת בבוקר היא אמרה לי: אירקה, יש שם פועל במתבן, תביאי לו אוכל. תכנסי ישר ישר, שמה עובד פועל. אני לוקחת את האוכל והולכת למתבן לפועל. אני נכנסת ואני פוגשת שם את הבן של החלבן שהיינו נוסעים אליו לנופש כל שנה, והוא עובד שם. אני מיד הכרתי אותו, הוא מיד הכיר אותו, ואנחנו התנפלנו אחד על השני, כמובן בשקט שאף אחד לא ישמע. לא הבנתי מה קורה פה. אני אומרת לו: מה אתה עושה פה? הוא אומר: מה את עושה פה? אני אומרת: אני לא יודעת מה אני עושה, לאן הגעתי, למי הגעתי, איך הגעתי הנה. הוא אומר לי ככה: תשמעי, בעלת הבית שלך לא היתה בטוחה אם את יהודיה או גויה, אז היא שלחה אותך שתדברי אתי, ואני כבר אגיד לה אם את יהודיה או לא. הוא אמר לי ככה: אידה'ה, אני נשאתי אותך על הידים כשאת היתת תינוקת, כי אמא שלך אהבה נופש כמו היהודיות הטובות שאוהבות נפש. כל שנה כשהייתי קטנה היינו נוסעים לנופש. הם היו מביאים לנו חלב הביתה ואמא היתה נוסעת כל קיץ לכל הקיץ. האח שלי היה מאד ....., קראו לזה, יש לי בת כזאת גם כן, שלא אוכלת, שהיא רזה כמו מקל. גם אח שלי היה כזה. כדי שיבריא כל שנה היו נוסעים לשם. הוא אמר לי: אם אני נשאתי אותך בתור תינוקת על הידים, אז אני אמסור אותך עכשיו לגרמנים? תגידי לי! שנינו בכינו ואמרתי לו: אני מודה לך שהצלת את החיים שלי.

באתי בחזרה עם הקערה והיא שואלת: מה אמר הפועל? אמרתי: הוא אמר לי תודה רבה, שהאוכל מאד טעים, שאת עושה אוכל מצוין, לא אמר שום דבר. מה הוא היה צריך להגיד? אני לא יודעת, לא שאלתי אצלו כי אני לא מכירה אותו, מה אני אדבר אתו? לא מכירה.

אחר כך הוא סיפר לי שהיא שאלה: נו נו נו? וזה נגמר בשתיקה.  
 כעבור זמן מה היא קיבלה איזה מכתב. התברר שהקרובה שלה היתה  
 צריכה לנסוע לגרמניה. זה שאני לא בת שמונה עשרה אלא בת ארבע  
 עשרה זה לא חשוב, שלחו אותי במקומה. יכול להיות שזו היתה הנכדה  
 שלה, אני לא זוכרת. באו לקחת אותי, שמו אותי בעגלה. באתי  
 לדרוכוביץ'.

ש. רק את באת?

ת. לא לא, היו שם עוד. הוא אסף על העגלה, לא רצו ללכת, הוא הרביץ  
 לכולם. הגענו לדרוכוביץ' ליד הרכבת. עשו בדיקה כללית לכל אחד.  
 בדקו אותי ואמרו: מה פתאום שלחו פרגית כזו קטנה ורזה? את לא.  
 אבל אני חשבתי באותו רגע אולי להתחלף עם מישהו ולזרוק את  
 הדוקומנט שלי. עשיתי שטות. את הדוקומנט שהוא נתן לי הייתי  
 צריכה לזרוק. חשבתי שבאותו רגע להתחלף עם איזו שיקצה ולנסוע  
 לגרמניה. חזרתי לגויה. היא פחדה מהזקן. אני גם פחדתי ממנו.  
 ידעתי שיום אחד הוא יתפוס אותי באיזו פינה. מישהו הלשין עלי  
 ואז באה משטרה אוקראינית ולקחו אותי. החליטו שאני יהודיה. מישהו  
 הלשין, אני לא יודעת, או הזקנה או שבצד היו כל מיני גורים.  
 בבוקר עוד הלכתי בגרבים, עוד לא הספקתי לנעול נעלים ובא עם כת  
 הרובה והרביץ לי וצעק: יהודיה, אנחנו נהרוג אותך! את יודעת מה  
 שאנחנו עושים ליהודים שתופסים אותם.

הגעתי למשטרה האוקראינית וקבלתי כל הדרך מכות רצח. הם התחילו  
 לחקור אותי מאיפה אני באה, אם אני יהודיה. אמרתי שאני לא  
 יהודיה. התחלתי לשחק שאני לא מבינה מה רוצים ממני. הם אמרו לי:  
 את צריכה לשלפן להורים שלך שיבואו לקחת אותך, אנחנו לא נשחרר  
 אותך ככה. בינתיים הוא ישב שם עם איזו זונה והוא התעלל בי. הוא  
 ראה שאני לא יכולה לסבול את זה. עוד לא הגעתי לבשלות כנראה, וזה

נורא היה לי לא נעים. הוא ראה שאני נורא מתענה וצחק כל הזמן. כל פעם הוא התחיל עם הזונה שלו והם צחקו שניהם. הייתי בת ארבע עשרה, זה לא התאים לי אז. הייתי צריכה לדעת אז יותר ולהיות יותר בשלה מבחינה זאת. לא הייתי מספיק בשלה מבחינה זאת. ככה עינו אותי כל היום, עד עשר בלילה. בסוף הוא אמר: מה אני אעשה אתך? אם את עקשנית כזאת ואת לא רוצה להגיד שום דבר. כל כך עקשנית. תגידי, יש עוד יהודים כאלה עקשנים כמוך? והתחיל להגיד: אני מרחם עליך, במילא את כל היהודים יהרגו, במילא יהרגו אותך, זה לא משנה. אם תצאי מפה יהרגו אותך, לא משנה. הוא אמר את זה ככה ונתן לי בעיטה במגף שלו ועפתי מכל המדרגות. הוא אמר: לכי יהודיה! אבל אם יש עוד יהודיות אמיצות כמוך - עם ישראל יחיה. שוב פעם אותו הדבר. הוא אמר: אם יש יהודיות אמיצות כמוך אז עם ישראל יחיה. אני פתחתי זוג עינים גדולות והקשבתי למה שהוא אומר. עם ישראל יחיה - זה היה לי לא מהעולם הזה.

זה היה אולי עשר בלילה. הייתי חבולה כולי. לא היה מקום אחד שלם בגופי. התחלתי לבכות. איזה עם, איפה יש פה עם? הרי שוחטים, הורגים. אין לאן ללכת. אני אלך לגיטו - אין גיטו, אין אין, אין, אין אף אחד. הלכתי לגיטו.

ש. ישבת שם ובכית?

ת. הלכתי וכל הדרך בכיתי. בכיתי על האחים ועל האמא ועל העם. מה הוא אומר לי על העם, איפה יש עם? יש עם? הלכתי לגיטו, אולי עוד מישהו נשאר, אולי אחי עוד נמצא שם. באתי, ראיתי קצת אור באיזו פינה. אז התחילו לפרק את הגיטו. מצאתי שם. אחות של אמא התחתנה עם משפחה עשירה מאד. מהמשפחה הזו נשארה האמא הזקנה ובן קטן. היתר כבר לא היו. באתי אליהם. קודם כל הייתי חבולה. התחלתי קצת להתרחץ ולאכול משהו. שאלתי מה עשו פה. היא אמרה לי: אל תשאלי,

רדפו אחרינו, שרפו אותם, ברחנו, אל תשאלי, אין שום דבר, אין שום תקוה. אני אומרת: אולי אח שלי חי? היא אומרת: כן, אמא שלך יצאה שבוע אחריו, באה לסאנוק (Sanok) ושם מישוהו מהגויים בעיר הכיר אותה ומסר אותה. כי כשבאתי לשם אחרי המלחמה לגויות המכרות שלנו אז אחת אמרה לי: כן, אמא שלך היתה בסאנוק ומישוהו הכיר אותה ומסר אותה לגרמנים. הגרמני ירה והרג אותה ברחוב. התברר שאחי עוד היה בבראקים האלה. כשהוא ראה אותי נורא שמח לראות אותי. הוא ראה איך שאני נראית. נשארתי שם שלושה ימים, ופחדתי להשאר. הוא עבד במחנה ובערבים הוא בא. הוא אמר: לא תארתי לעצמי שתחיי, אני לא מאמין שאת חיה. את רואה, אם נשארת בחיים אז סימן שאת חייבת לחיות, ואת נשארת בחיים זה בטוח. את תגיעי לארץ ישראל, תגיעי לשם ושמה תספרי את הכל. (עכשיו אני מספרת את זה. עברו חמישים שנה מאז). הוא אמר לי: אני אתן לך עוד תעודה אחת מהמשטרה. אני לא יודעת אם הוא זייף אותן או קנה את התעודות. הוא אמר: אמא שלנו אולי עוד תחיה, את חיה, אני חי, עוד יהיה טוב. נשארתי שם שלושה ימים...

- ת. ... זה כבר לא היה גישו, היו רק בתים בודדים. כבר לא היה כלום.
- ש. חוץ מאנשים בודדים היה עוד מישהו שם? משטרה, יודנראט?
- ת. הם היו כולם מסודרים במחנה עבודה. אני לא יודעת אם היודנראט היה עוד קיים. בכל זאת המבוגרים עוד הלכו לעבוד. אני לא יודעת אם היה יודנראט או לא. אני יודעת שגם את היודנראט הוציאו לאושוויץ.
- ש. זה כבר ב- 1943?
- ת. זה כבר היה ינואר 1943. הוא אמר לי שיש לו תעודות, ועכשיו אני באמת מוכרחה ללכת מזרחה, לנסוע, לעלות לרכבת ולנסוע.
- ש. מזרחה זה לאן?
- ת. לגבול הרוסי בכיוון טרנופול (Tarnopol).
- ש. זה אחרי נהר הסאן?
- ת. כן, זו כבר הייתה מדינה אחת. אני הייתי פה בלבוב ואני הולכת לטרנופול. פה הייתי בזבורו (Zborow), ופה הייתי על הגבול הרוסי. הגעתי לגבול הרוסי. בבוקר עליתי על הרכבת עם כמה גרושים בכיס, והחלשתי שמה שיהיה יהיה. בדרך אני פוגשת אשה הולכת עם מזוודה ואני שואלת אותה בפולנית: לאן הגברת נוסעת? היא אומרת: אני נוסעת לדרוכוביץ'. אמרתי: גם אני נוסעת לדרוכוביץ', יש לי שמה דודה. היא אומרת שהיא מורה והיא עובדת בעיר שלנו ונוסעת פעם בשבוע הביתה. כל השבוע היא בעיר שלנו ומלמדת. התחלתי לדבר אתה בפולנית, באיזה בית ספר וכו'. אני שואלת: אני יכולה לעזור לגברת להחזיק את המזוודה? היא אומרת: למה לא, ברצון. הלכנו יחד. אני אומרת: אולי את מוכנה לקנות לי כרטיס? היא אומרת: לא, כרטיס אני לא יכולה לקנות לך כי את צריכה להראות תעודה. הלכתי אתה. היה לי יותר קל. הגענו יחד, היא קנתה כרטיס, אני קניתי כרטיס. היא הולכת קדימה, אני מחזיקה את המזוודה, היא עולה לרכבת ואני

אחריה. וכמו שאני פותחת את הדלת ונכנסת אני שומעת צעקה: תפוס אותה! אני זורקת את המזוודה וקופצת החוצה. אני רצה קדימה והרכבת מתחילה כבר לזוז. ואני עולה למדרגה השניה של קרון אחר, מצליחה. באותו רגע חשבתי: אם אני נשארת למטה - אז יש על הכוונת, אם אני אכנס לרכבת - אז נראה. נכנסתי לקרון אחר, התיישבתי בין שני גויים בריאים. הם מסתכלים, לא אומרים כלום, ככה בחשדנות כל אחד. אני יושבת ועושה את עצמי.

...זה היה האח של החברה שלי בדיוק. אני הייתי באה לשם והוא הכיר אותי טוב וגם אני הכרתי אותו טוב. הוא ירד בדרכוביץ' ואני המשכתי לנסוע.

ש. הוא הכיר אותך?

ת. זה הוא שצעק יהודיה. אז אני זרקתי את המזוודה ואמרתי: גברת בבקשה, וקפצתי. היא נשארה בקרון. אני לא יודעת, אולי גם היא היתה יהודיה, מי יודע. שמעתי שם צעקות, 'דודה יהודיה', זה מה ששמעתי. כנראה שצעקו עליה. אם היא היתה יהודיה - זה היה הסוף שלה. אני הצלחתי להגיע לקרון אחר והרכבת התחילה לזוז. הצלחתי להכנס לרכבת. וככה עוד התנשפתי, המשכתי להתנשם כל הזמן. הרכבת זזה, הוא ירדה בדרכוביץ' ואני המשכתי לנסוע. בינתיים בא גרמנים ועצרו את הרכבת, עם כלבים. הוציאו אנשים, הורידו מלמעלה את כל המזון שאנשים הובילו לפה ולשם. רוקנו הכל, לקחו אנשים, הכלבים נבחו, והרכבת זזה והגיעה לטרנופול.

ש. איפה את היית כשהרכבת זזה?

ת. ישבתי בשקט, לא זזתי מהמקום. בטרנופול הסתכלתי, הרכבת עמדה הרבה זמן וראיתי שם יהודים עם סלאי צהוב, מסתובבים פה ושם.

ש. ברכבת אף אחד לא שאל אותך, לא הציק לך?

ת. לא, אותי לא שאלו שום דבר. הגרמנים עברו. הרכבת נסעה הלאה. אני לא יודעת, לא שאלו על כרטיס ולא שום דבר. נסעתי ונסעתי ונסעתי והגעתי עד לגבול הרוסי, אולי שם אצליח לעבור לצד הרוסי. הגעתי לפודוולוציסקה (Podwalozyska) שזו היתה עיר די יפה. אף יהודי כבר לא היה שם. זה היה כבר לפנות ערב. התחלתי להתדפק שוב על דלתות, שמישהו יתן לי לינה וקצת לחם. עד שמשפחה אחת הסכימה שאני אשאר, בחשדנות גדולה מאד. היא אמרה לי: אם את יהודיה אז את מסכנת אותנו, יהרגו אותי עם הילדים. תשארי פה לילה ומחר תסעי. אבל לא נשארתי לילה, נשארתי יותר מלילה. ראיתי שזו עיר ואין מה לחפש בעיר. אם את רוצה לעבוד בכפר ולהיות רועת צאן אז רק בכפר. בכפר יש עבודה. ראיתי שאין עסק. אבל לא ראיתי לא אוטו ולא רכבת ולא כלום. החלטתי שאני הולכת ברגל.

זה היה בחודש ינואר, היה שלג. הגעתי לאיזה כביש שראיתי שעומדים שם. פתאום שמעתי צעקות מרחוק ושום עגלה לא נוסעת. כביש גדול ורחב ואין עליו שום דבר, לא אוטו ולא עגלה, כלום. ואני שומעת מרחוק שעטות סוסים וצעקות וצווחות. חשבתי שזה בטח איזה מחנה, נקלעתי בטח לאיזה מחנה. אני עוברת ואני רואה שיהודים עומדים על הכביש ועובדים בשלג ומזיזים את השלג החוצה. וגור עם סוס מאיץ בהם. היהודים עטופים בסמרטוטים, נפוחים. הם הסתכלו עלי מפה ומשם ומכל הצדדים ואני עברתי. איש לא אמר מילה, אולי כן אמרו, אני לא יודעת. לא עבר שום רכב באותה דרך. עד שראיתי מרחוק איזה בית. זה היה לפני ההתחלה של הכפר. כבר היה חושך.

ש. את שם באמצע הלילה, את צריכה להכנס סתם לאיזה בית. את לא מפחדת?

ת. מי אמר שאני לא מפחדת? ומה עושים כשאני מפחדת?

ש. את לא יודעת מי יפתח לך ומה יעשו לך?

ת. אני לא יודעת מה דחף אותי, אני לא תופסת בכלל, איזה שד תפס אותי, דחף אותי כל הזמן. האח שלי הזה כל הזמן אמר: את מוכרחה. זה מה שכל הזמן רדף אחרי, זה נתן לי אומץ.

באתי לבית ואמרתי שאני רוצה לעבוד. שאלו: מה את יודעת לעשות? אמרתי: בבית קודם כל אני יכולה לעזור. ראיתי שמבשלים פה אוכל בסירים גדולים. היא אומרת: אנחנו מאד צריכים עזרה, בואי תעזרי לנו. הם בישלו אוכל בשביל היהודים שעבדו על הכביש. כל יהודי כזה מה שהיה לו נתן בעד קערת אוכל. הבת של בעל הבית גרה בכפר הסמוך (אני מקדימה קצת כי אני רוצה לספר משהו מאד דראסטי). הבית היה מלא זהב וכסף, ארגונים מלאים בחליפות, מעילים ואוצרות, כמו שאת נכנסת לכל-בו. אני מיד הבנתי. לא הצטרכתי לחכות הרבה שיגידו לי. התיידדנו והיא לא חשדה בי בתור ילדה. היא גם היתה צעירה. היא דוקא שמחה שתהיה לה חברה.

מה כן קרה. כשנכנסתי לבית קבלתי קערה עם אוכל. היא אמרה לי: פה תהיה לך פינה לישון, ואת תצטרכי לעזור לסבתא לבשל. אנחנו מבשלים פה בסירים גדולים. שאלתי: מי אוכל את זה? היא אמרה: את רואה שם את היהודים על הכביש - הם באים הנה לאכול. אבל זה סוד, את לא מספרת לאף אחד. אמרתי: אני לא מספרת, אני לא מכירה, מה אני אספר? אחר כך ראיתי שהיהודים באים לאכול ומקבלים קערת אוכל.

ש. צריכים לשלם?

ת. אם היה לו כסף או היה לו בגד. או נניח הוא הביא איזה בגד מהבית שלו וקבל שלוש ארוחות בעדו. הוא היה גוי פיקח מאד, אין מה להגיד. הוא היה דוקא די אנושי. היא שאלה אותי: איך קוראים לך? אמרתי: אירקה. היא אמרה: קחי קערה עם אוכל, שם יש חזירים, ותביאי להם, תמצאי אותם. אמרתי: אני לא יודעת לאן ללכת, אני לא

מכירה. היא אמרה: צאי החוצה ותראי את החזירה ותתני לחזירים אוכל. אבל כיון שלא ידעתי לאן ללכת, אז פתחתי את הדלת הראשונה. בדלת הראשונה היה סוס באורווה ושכב יהודי בתוך העשב ואמר לי באוקראינית: אורי, תודה רבה לך ילדה. אני מושיטה לך את הקערה עם האוכל ומצד שני מקבלת כזה פליק שאני נופלת. הוא מתחיל לבעוט בי, וגם עם היהודי הוא כמעט גמר. זה היה הבן של בעל הבית. הוא הלך לראות אחרי לאן אני הולכת עם הקערה. כאילו שאני יודעת לאן ללכת. אני אומרת: אבל שלחתם אותי ולא ידעתי לאן ללכת, מה אתה רוצה ממני? שוכב פה בן אדם ומושיט יד שהוא רוצה לאכול. הוא אומר לי: את רוצה שהחזירים ימותו והיהודי הזה יקבל אוכל? היהודים האלה כל כך עשירים, יש להם אוכל, יש להם מזון, יש להם כסף, יש להם ויש להם... שכב יהודי נפוח מרעב, לא היה לו שום דבר, לא היה לו במה לקנות את הקערת מרק. ואני פשוט הושטתי לו את ידי, גם מחוסר ידיעה. והוא התחיל לצעוק עלי: את יהודיה, את מרחמת על יהודים! התחלתי לבכות ממש. אמרתי לו: מה אתה רוצה ממני? הוא הושיט את היד ונתתי לו. לא ידעתי לאן ללכת, לא אמרת לי שפה חזירים ופה סוסים. הוא אמר: את צודקת. את סטירות הלחי ואת המכות כבר קבלתי. נכנסתי בחזרה בבכי. היא אמרה: הפעם אנחנו נסלח לך, פעם שניה את לא תתני ליהודים האלה לאכול בחינם.

נשארתי שם לעבוד. עבדתי מאד קשה, היתה עבודה מאד קשה. הבאר היתה כזאת שממש הצטרכתי להתלות עליה כדי לשאוב מים. זה השפיע לי על העיניים, מרוב לחצים שהיו לי. נשארתי שם כמה זמן. עד שיום אחד, זה היה או מוצאי שבת או יום ראשון, וזו פעם ראשונה שנשברתי. ישב יהודי זקן מולי, אף אחד לא היה בבית, ואמר לי ככה: את כל כך מזכירה לי את הבת שלי, שאני חושב שאת כמו בת שלי. ואת חיה כל כך טוב פה, יש לך אוכל ומזון, כל כך טוב לך. והבת שלי, מסכנה,